

دکتر باقرپور کاشانی

چیستی مرگ و علت تقدم مرگ
از حیات در قرآن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چیستی مرگ و علت تقدم مرگ از حیات در قرآن

در سوره مبارکه ملک آیه ۲: ﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ﴾؛ «خداوند کسی است که خلق کرد مرگ و حیات را تا شما را بیازماید که کدام یکی بهتر عمل می‌کند و او عزیز و غفور است».

من یک نکاتی را در خصوص این آیه بگویم خیلی نکات جالبی است! چرا اول خداوند گفته: ﴿خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ﴾، در صورتی که ما می‌بینیم حیات مقدم بر موت است! و چرا گفته: ﴿خَلَقَ الْمَوْتَ﴾، مگر موت، خلق هست؟ به حیات یک ویژگی‌هایی داده می‌شود، آن ویژگی‌ها اگر گرفته بشود که موت یک امر عدمی مگر نیست؟ امر عدمی که خلق محسوب نمی‌شود! بعضی‌ها این‌گونه مطرح کردند.

ببینید در مورد حیات، روح انسان در چهارماهگی از عالم ارواح با توجه به روایات فراوانی که «خَلَقَ الْأَرْوَاحَ قَبْلَ الْأَبْدَانِ بِالْفِي عَامٍ»، دو هزار سال قبل

از خلقت اجسام، این انسان در عالم ارواح بوده این روح‌ها آن‌جا بوده، این روح تعلق به این جنین پیدا می‌کند.

لذا به آن چه می‌گویند؟ حیات انسانی. تا قبل آن حیات انسانی ندارد. لذا می‌گویند وقتی چهار ماه شد اگر چنانچه آسیبی رسید، دیه کامل یک انسان را باید بدهید! جنین هست، چهار ماهش هست، اما دیه کامل را دارد! این می‌شود حیات انسانی. قبلش حیات دارد حیات نباتی هست، حیات انسانی نیست. این بچه به دنیا می‌آید، وقتی که قبض روح بخواد بشود ﴿اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا﴾، قبض می‌کند، می‌کند نفس‌ها را حین موت. موت که شد چی کار می‌شود؟! این نفس را از این بدن عنصری و مادی می‌کند. آیا این تعلق به یک بدن دیگری پیدا می‌کند؟ بله، به بدن برزخی یا بدن مثالی؛ که یک بدنی هست شبیه همین بدن، منتها رقت و لطافت دارد و متناسب با همان عالم برزخ هست. این تحقق پیدا می‌کند به نوعی که تعلقش را از این بدن عنصری از دست می‌دهد تعلق به یک بدن مثالی پیدا می‌کند، این تعبیر شده به موت. موت، یک حالت وجودی هست، حالت ثبوتی هست، امر عدمی نیست! درست است که تعلقش را از این بدن از

دست می دهد، اما باز تعلق پیدا می کند به بدن مثالی. لذا می شود موت هم به عنوان خلق در نظر بگیریم و این درست است.

حالا چرا گفتند که این موت اول از حیات است؟! به خاطر اینکه با موت، حقیقت انسان و جایگاه و غایت انسان و پرونده انسان به تعبیری به معنی حقیقی بسته می شود یا به معنای حقیقت انسان شروع می شود. یعنی اهمیت مرگ بالاتر از حیات هست! به خاطر اینکه حیات آمده مقدمه ای برای جهان پس از مرگ باشد، اما این جا اگر مرگ شد دیگر کار تموم است! و همه چیز بعد از مرگ اتفاقات می افتد، حقائق به تعبیری بعد از مرگ اتفاق می افتد!

حالا این جا در تفسیر شریف لاهیجی، وجوهی را مطرح کرده؛ مثلاً گفتند که: «اگر مراد موت و حیات دنیایی باشد، اول تقدیر حیات است و بعد از آن تقدیر موت است».

می گوید پس این شاید مرادش این باشد که این حیاتی که می گوید، حیات دنیایی نباشد، مرادش این است که موت و حیات پس از مرگ باشد. از این آیه یک وجهی که می گوید مفسرین در نظر گرفتن این هست.

وجه دیگری باز ایشان می‌فرمایند که:

«و تقدیم موت می‌تواند از این جهت باشد که موت، خواننده‌تر است مردم را به حسن عمل».

یعنی وقتی مرگ هست، توجه به مرگ و حساب و کتاب، خواننده‌تر است که ما بالاخره توجه بکنیم به مسألهٔ مرگ. این هم یک وجهی در نظر گرفته شده است.

و باز آوردند:

«محتمل است که مراد از موت، موت دنیایی و از حیات، حیات اخروی باشد و در این صورت نیز خلق موت، مقدم است بر خلق حیات اخروی.»
بعضی جاها این‌گونه در نظر گرفتند.

حالا ببینید ﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ﴾

«ما خلق کردیم موت و حیات را»، تا چه؟

﴿لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾؛ یکی از جهت اینکه اصلاً خداوند چرا ما را خلق کرده؟ یا در موتیم یا در حیاتیم! هدف از خلقت چه بوده؟ آزمایش

بوده! آزمایش بین بد و خوب نبوده که حالا یک عده مردود شوند! بلکه بین خوب و خوب‌تر بوده! لذا وقتی امام زمان علیه‌السلام تشریف می‌آورند، انسان‌ها بین خوب و خوب‌تر رقابت می‌کنند!

مثلاً ما الان دو نفر را نگاه می‌کنیم می‌گوییم توده تا گناه کردی در طی روز، شما پنج تا گناه کردی، شما پنج تا گناه کردی ثواب هم انجام دادی شما بهتری از او! آقا گناه کرده! این رقابت بین به تعبیری یا بین بد و بدتر هست یا بالاخره در ارتباط با بد و خوب در نظر می‌گیریم. اما وقتی امام زمان علیه‌السلام تشریف می‌آورند و اصلاً رضایت خداوند هدف از خلقت همین بوده که افراد رقابت بین خوب و خوب‌تر بکنند!

لذا یک جهتی که خداوند متعال خلق کرده ﴿لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾، اجازه نداده که تو کار بد بکنی به بد تو را بخواهد امتحان بکند! به خوب و خوب‌تر تو را امتحان می‌کند!

پس «خداوند خلق کرد موت و حیات را تا شما را بیازماید که کدام یک نیکوتر هستید».

﴿أَحْسَنُ عَمَلًا﴾. در خصوص همین هم روایاتی ما داریم؛ مثلاً ﴿أَحْسَنُ عَمَلًا﴾ یک حدیثی هست در مجمع البیان مرحوم طبرسی جلد دهم صفحه ۶۹ آوردند که نبی اکرم ﷺ فرمودند: «أَحْسَنُ عَمَلًا به معنی أَحْسَنُ عَقْلًا است یعنی کدام یک از شما نیکوتر از روی عقل و تفکر مشی می کنید». شما را خلق کرد که با توجه به عقل کدام یکی بهتر مشی می کنید. ﴿وَهُوَ الْعَزِيزُ﴾، او غالب است بر همه، غفور هم که آمرزنده هست؛ آمرزنده گناهان هست. لذا یک استدرافی نسبت به این آیه گفتم داشته باشیم.

تمام

اللَّهُمَّ عَجِّلْ لَوْلِيِّكَ الْفَرَجَ وَأَقِمْنَا بِخِدْمَتِهِ